

ĐỘC ĐÁO TRÒ CHƠI DÂN GIAN TRONG LỄ HỘI CẦU NGƯ Ở NHÂN TRẠCH

TRẦN THỊ DIỆU HỒNG

Nhân Trạch là xã miền biển của huyện Bồ Trạch có lịch sử hình thành trên 600 năm. Từ khi thành lập làng thuộc xứ Thuận Hóa thuộc quận Tân Bình, châu Bồ Chính. Làng có tên là An Náu. Dưới thời Minh Mạng, làng đổi tên thành Lý Nhân Nam. Năm 1956, Lý Nhân Nam tách khỏi Lý Trạch thành lập xã Nhân Trạch. Làng có vị trí gần sát biển vì thế mọi hoạt động kinh tế đều gắn với biển như đóng ghe bầu đi biển, chế biến và đánh bắt thủy hải sản...

Người Nhân Trạch có tín ngưỡng thờ thần. Những sinh hoạt văn hóa tâm linh đều mang đậm yếu tố văn hóa biển. Trong đó nổi bật lên là lễ hội cầu ngư được tổ chức hàng năm để cầu mong quốc thái dân an, một năm mưa thuận gió hòa, được mùa và đi biển gặp nhiều may mắn. Lễ hội gắn với sự hình thành và phát triển của làng ven biển.

Lễ hội cầu ngư ở Nhân Trạch có phần tế và phần hội diễn ra long trọng mang tính nguyên gốc. Trong phần hội có các hoạt động truyền thống phong phú như diễn múa đèn hoa đăng, múa bông chèo cạn, múa quạt, bơi chải và đặc biệt có tổ chức trò chơi dân gian: bịt mắt đút bánh, cướp ve, gạch bông bông, chồng le rún, đánh đu, kéo co, cồng nhau tấp xà lam...

Trò chơi cồng nhau tấp xà lam là trò chơi dân gian độc đáo chỉ có ở xã miền biển Nhân Trạch. Trò chơi được hình thành cùng trong quá trình diễn ra lễ hội. Tại bãi biển: nơi tổ chức lễ hội, dân làng cho trồng một cây cột xà lam bằng gỗ, phía trên có một thanh gỗ gác ngang, sau đó buộc một sợi dây có treo bánh bột nếp được chuẩn bị từ trước vào sợi dây. Độ cao của bánh bột nếp treo vừa đủ để hai người cồng nhau thì người được cồng có thể cắn được bánh bột nếp là thắng cuộc. Trong quá trình

chơi có thể trồng nhiều cột tấp xà lam để có được nhiều cặp đôi cồng nhau cùng thi nhau cắn bánh. Khi hiệu lệnh của ban tổ chức ra hiệu bắt đầu: các cặp đôi cồng nhau tiến về phía cột xà lam có treo bánh nếp, người cồng cố giữ thăng bằng để người được cồng dùng miệng cắn vào chiếc bánh nếp. Cặp đôi nào cắn được chiếc bánh nếp trong vòng một phút là cặp đôi đó thắng cuộc và sẽ được nhận phần thưởng từ ban tổ chức. Trước đây, phần thưởng cho cặp đôi thắng cuộc là một dải khăn lụa, còn hiện nay thì phần thưởng là một gói kẹo hoặc bánh. Nếu cặp đôi nào thua thì các cặp đôi khác lại vào thay thế. Trò chơi diễn ra dưới sự cổ vũ không ngớt của người dân tham gia lễ hội. Tiếng cười nói của người dân hòa quyện với tiếng trống làm náo động cả vùng quê. Trò chơi này thể hiện sức khỏe dẻo dai của người cồng, độ khỏe và sức rướn lên cướp bánh của người được cồng tạo nên niềm hứng khởi, vui vẻ của cả cộng đồng. Đồng thời trò chơi này cũng tạo nên tinh thần đoàn kết của cộng đồng cư dân miền biển Nhân Trạch sau một năm lao động vất vả trên biển cả. Đây là nét sinh hoạt văn hóa độc đáo trong phần hội của lễ hội cầu ngư ở Nhân Trạch mà ở những miền quê khác trong tỉnh không có.

Trò chơi gạch bông bông gồm có 12 người ngồi, một người bịt mắt, một người cầm một hòn gạch hoặc hòn than gạch lên trán. Người bị bịt mắt được mở ra đi tìm trong số 12 người ai là người bị gạch than, nếu tìm ra là người đó thắng cuộc.

Đối với trò chơi cướp ve thì được tổ chức chia làm hai đội. Mỗi đội có 5 người tham gia. “Ve” được làm bằng cán cờ dài 1m có gắn cờ đuôi nheo. Tại bãi biển nơi diễn ra lễ hội sẽ tổ chức cướp ve: một người làm cái hô các vị trí

Đánh đu - một trong những trò chơi dân gian tại Lễ hội Cầu ngư
của ngư dân vùng biển xã Nhân Trạch

Ảnh: TL

người chơi của mỗi đội để ra tranh cướp ve. Khi vị trí của 2 đội ngang nhau mà vẫn chưa cướp được ve thì người cái hô “Lu bù thiên tướng”. Hai đội cùng ra tranh nhau cướp ve, đội nào cướp được ve thì đội đó thắng. Trò chơi này đòi hỏi sự nhanh nhạy, khéo léo và tinh nhanh, đồng thời phải có sức khỏe mới tranh giành mong cướp được ve. Trò chơi cũng thu hút được đông đảo cổ động viên là nhân dân tham gia.

Đây là những trò chơi dân gian độc đáo được bảo tồn, duy trì trong lễ hội cầu ngư ở làng biển Nhân Trạch. Thiết nghĩ các trò chơi dân gian này cần được bảo tồn, duy trì thường xuyên trong lễ hội. Cần có định hướng bảo tồn, lập hồ sơ di sản văn hóa phi vật thể để công nhận, xếp hạng lễ hội cầu ngư ở Nhân Trạch là di sản văn hóa phi vật thể cấp tỉnh. Để di sản mãi trường tồn cần có sự đầu tư của các cấp

chính quyền, sự chung tay của cả cộng đồng, cần nghiên cứu, sưu tầm, mở lớp truyền dạy và phát triển thêm các trò chơi dân gian trong lễ hội. Hiện nay, ở Nhân Trạch đã có câu lạc bộ văn nghệ được nhân dân ủng hộ vật chất và tinh thần, thường xuyên duy trì, mua sắm đạo cụ, trang phục để biểu diễn các làn điệu hò khoan do nghệ nhân Phạm Thị Nướu truyền dạy. Để khơi dậy những nét đẹp truyền thống trong các trò chơi dân gian trong lễ hội cầu ngư ở Nhân Trạch, đồng thời thắp sáng thêm tình yêu quê hương của những người đang sống và những người xa xứ luôn hướng về nguồn cội, cần làm sự đoàn kết chung tay chung sức của cộng đồng cư dân, đồng thời có sự tập trung của các cấp chính quyền liên quan, gắn lễ hội cùng với phát triển du lịch biển Nhân Trạch, vì ở đây có những cồn cát trắng đẹp có thể thu hút du khách thập phương khi đến với Quảng Bình ■